

Remissvar över betänkandet SOU 2024:4 Inskränkningarna i upphovsrätten (Ju 2024/00120)

Bonus Copyright Access väljer att begränsa sitt remissvar till nedanstående synpunkter. Bonus Copyright Access medlemsorganisationer kan var för sig eller tillsammans med andra komma att yttra sig över betänkandet.

Generella synpunkter på inskränkningar

Bonus Copyright Access är av principiella skäl som regel emot inskränkningar eftersom sådana har avgörande inverkan på rättighetshavarnas verksamheter. Rättighetshavarna ska kunna tillgodogöra sig alla utnyttjanden av deras verk och andra skyddade alster som har ekonomisk betydelse. Yrkesmässigt eller systematiskt utnyttjande av verk och andra skyddade alster ska medföra ersättning till deras rättighetshavare.

Bonus Copyright Access är särskilt emot sådana inskränkningar som kan komplicera existerande och framtida avtals- och klareringsverksamhet. Avtalslicenslösningar är att föredra framför inskränkningar eftersom de är mer flexibla och ändamålsenliga och därför snabbare och effektivare kan ge användare tillgång till verk och andra skyddade alster. Detta förhållande gäller särskilt i en digital och snabbt föränderlig värld.

Möjligheten att införa inskränkningar bör därför användas mycket restriktivt och inte göras för att tillgodose det allmännas eller enskildas ekonomiska intressen. När inskränkningar ändå anses nödvändiga bör lagstiftaren välja de för rättighetshavarna minst ingripande åtgärderna. Inskränkningarna måste vara begränsade och tydligt preciserade samt naturligtvis alltid prövas mot trestegstestet.

Kulturarvsinstitutioners användning (avsnitt 10.7)

Bonus Copyright Access motsätter sig att det införs en ny inskränkning som ger museer och bibliotek som är tillgängliga för allmänheten och som drivs utan vinstsyfte samt statliga och kommunala arkivmyndigheter rätt att framställa exemplar för förvaltning, organisering och annat internt bruk som påkallas av underhåll av verk som ingår i deras samlingar.

Bonus Copyright Access anser att den föreslagna inskränkningen strider mot det normala utnyttjandet och oskäligt inkräktar på rättighetshavarnas legitima intressen och att inskränkningen därför inte är förenlig med trestegstestet. Det behov som beskrivs i utredningen, att förvalta och organisera sina egna samlingar, kan licensieras av berörda rättighetshavare genom till exempel Bonus Copyright Access med stöd av upphovsrättslagens bestämmelser om avtalslicenser.

Inskränkningar för personer med funktionsnedsättningar (avsnitt 10.8)

Bonus Copyright Access delar inte utredningens slutsats att det inte finns underlag som motiverar att se över bestämmelserna i 17—17 e §§ upphovsrättslagen ur talboksmarknadens perspektiv.

Bonus Copyright Access anser att det finns ett mycket stort behov att se över bestämmelserna i 17—17 e §§ upphovsrättslagen ur talboksmarknadens perspektiv. Bestämmelserna är viktiga och nödvändiga för att personer med funktionsnedsättningar ska kunna ta del av verk. Men det är också viktigt att bestämmelserna inte underminerar rättighetshavarnas licensiering och den digitala bokmarknaden. En översyn av bestämmelserna behöver även ske i ljuset av förlagens ansvar för tillgänglighetsanpassning enligt direktiv (EU) 2019/882 av den 17 april 2019 om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster. För mer konkreta lösningsförslag hänvisar Bonus Copyright Access till sina medlemsorganisationers remissvar.

En ny inskränkning för forskning (avsnitt 11)

Bonus Copyright Access motsätter sig att det införs en ren inskränkingsbestämmelse för forskning och förordar i första hand att det i stället införs en särskild avtalslicensbestämmelse för den användning som avses. I andra hand förordar Bonus Copyright Access att den föreslagna inskränkningen inte ska gälla för användning som kan ske med stöd av ett avtal som avses i 42 a §, om ett sådant avtal finns lätt tillgängligt på marknaden. Bonus Copyright Access och dess medlemsorganisationer är beredda att hantera sådana avtal.

Vid den typ av användning som avses med utredningens förslag finns typiskt sätt ett behov av tillgång till stora mängder, inte på förhand specificerade, upphovsrättsligt skyddade verk och av närstående rättigheter skyddade alster. En sådan användning skulle därför vara lämplig att reglera genom bestämmelserna om avtalslicenser. En sådan lösning skulle på ett effektivt och balanserat sätt ge forskningsorganisationer och kulturarvsinstitutioner möjlighet att träffa breda och heltäckande avtal som får utsträckt verkan så att avtalen även omfattar rättighetshavare som inte är medlemmar i de avtalsslutande organisationerna.